

Bildande av naturreservatet Norra Mora Vildmark, Mora kommun

Beslut

Länsstyrelsen i Dalarnas län beslutar med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken att förklara det område som avgränsats på bifogad karta, bilaga 2, som naturreservat. Området omfattar 14 928 ha och består av ett våtmarksrikt, glest skogbevuxet höjdlägesområde med utpräglad vildmarks karaktär. Reservatet har den avgränsning som framgår av bifogad karta och med de gränser som slutligen utmärks i fält.

Länsstyrelsen fastställer samtidigt skötselplanen, enligt bilaga 5, med stöd av 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken. Naturvårdsförvaltare ska vara Länsstyrelsen i Dalarnas län.

Uppgifter om naturreservatet

Namn	Norra Mora Vildmark
Kommun	Mora
Län	Dalarna
Natura 2000-beteckning	-
Församling/socken	Mora och Våmhus
Naturgeografisk region	32a
Fastigheter	Ett flertal
Areal	Total areal: 14 928 ha Landareal: 14 862 ha Produktiv skogsmark: Ca 1 960 ha*

* Arealen ps är beräknad med hjälp av satellitbilsdata klassad inom projektet wrese-x och redovisad i Länsstyrelsen Dalarnas Strategi för formellt skydd av skog.

Syfte med naturreservatet

Tillgodose behov av områden för friluftslivet

Naturreservatets huvudsyfte är att, i den mån höga biologiska värden inte påverkas negativt, underlätta möjligheterna till friluftsliv och naturupplevelser i ett storslaget, av människa föga påverkat vildmarksområde.

Bevara biologisk mångfald

Syftet med naturreservatet är även att bevara den naturskogsartade skogen, de orörda våtmarkerna och de storslagna fjällhedarna (vardarna) inklusive områdets särpräglade växt- och djurliv i naturlig utveckling utan att möjligheterna till naturvårdande skogsbruksåtgärder och eventuell naturvårdsbränning inskränks

Syftet ska nås genom att

Föreskrifter för området

- Området undantas från skogsbruk och annan verksamhet som inverkar negativt på områdets vildmarksprägel eller kan äventyra de livsmiljöer samt växt och djursamhällen som är knutna till naturskogen.

Skötsel i enlighet med skötselplan

- Skötselåtgärder i yngre bestånd inriktade på att gynna uppkomsten av naturliga successioner. Naturvårdsbränning eller anpassad släckning av spontana bränder i brandpräglade bestånd.
- Iordningställande och underhåll av leder och information om områdets värden.

Skäl för beslut

Prioriterade bevarandevärden

Biologiska värden

Skogen i Norra Mora Vildmarks naturreservat är till stor del av hög ålder med ringa och försvinnande spår av skogsbruk. Merparten utgörs av gles tallskog med inslag av mycket gamla trädindivider. Längs bäckdrag växer hänglavrik, naturskogsartad granskog med höga biologiska värden. Bl.a. påträffas lavarna rödbrun blekspik, brunpudrad nållav och violettgrå tagellav samt vedsvamparna, rosenticka, gränsticka och rynkskinn i gammelskogen.

Våtmarkerna är helt orörda och utgörs av storslagna sluttningsmyrar. På myrtallar växer varglaven rikligt och på ett par platser har den sällsynta grenlaven påträffats i myrkanter.

Djurlivet omfattar nordligt förekommande arter med goda stammar av hönsfågel, vadarfåglar samt vissa ugglor och rovfåglar. Björn och utter förekommer.

Huvuddelen av området har bibehållit en stor del av den naturliga skogens artsammansättning och ekologiska funktion. Området är variationsrikt både vad gäller trädens trädslagsblandning, åldersfördelning och dimensioner. Det finns ställvis mycket död ved i olika dimensioner och nedbrytningsstadier. Sammantaget ger detta goda förutsättningar för stor artrikedom både bland växter och djur. Skyddet av skogen i Norra Mora Vildmarks naturreservat är därför ett led i bevarandet av biologisk mångfald.

Kulturhistoriska värden

Området har under självhushållningsepoken nyttjats på sedvanligt vis med fåboddrift och myrslätter och spår av detta finns här och var. Området utgör dessutom ett gränsland mellan finnbosättningar i norr och fåbodland i

söder. Tidig dimensionsavverkning samt ytterligare skogsbruk har lämnat spår i form av huggarkojor.

Friluftsliv

Norra Mora Vildmark har ett stort värde för det rörliga friluftslivet. Främst uppskattas området idag för den goda jakten i orörd natur, men området öppnar tillsammans med anslutande reservat mycket stora möjligheter för friluftsliv och turism kopplat till vildmarksupplevelser. Området är dock för närvarande inte särskilt välkänt utanför markägarkretsen och besökaren är hänvisad till att själv söka sig fram.

Miljömål

Naturreseptatet utgör ett led i arbetet med att uppnå de av riksdagen antagna miljömålen Levande skogar, Storslagen fjällmiljö och Myllrande våtmarker

Motiv för bildande av naturreseptat

Skyddsform

Det främsta hotet mot bevarandevärdena är skogsbruk. Områdets storlek och förhållandena i övrigt gör att bildande av naturreseptat är den lämpligaste skyddsformen för att långsiktigt bevara värdena.

Avvägning mellan allmänna och enskilda intressen

Det är ett angeläget allmänt intresse att Norra Mora Vildmarks mosaik av orörd myr och naturskog bevaras. Med hänsyn till områdets värden kommer pågående markanvändning att avsevärt försvåras. Områdets naturvärden och naturreseptatets syften är sådana att de kräver ett omfattande och långsiktigt skydd för att bevaras och utvecklas. Detta skyddsbehov kan bäst tillgodoses genom bildande av naturreseptat.

Föreskrifterna är anpassade till naturreseptatets syften och värden. De är främst avsedda att begränsa skador på mark samt växt- och djurliv. Vid en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen i enlighet med 7 kap 25 § miljöbalken finner Länsstyrelsen att föreskrifterna inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Beslutet är förenligt med hushållningsbestämmelserna för mark och vattenområden enligt 3 kap miljöbalken.

Beslutet följer de riktlinjer som gäller för Länsstyrelsens prioritering av områdesskydd.

Planeringsbakgrund

Riksintresse/Myrskyddsplan

Lövvassalkölen är utpekad som riksintresse för naturvården samt ingår i den nationella Myrskyddsplanen. Delar av området berörs även av riksintresse för friluftsliv, Rotälven-Anjosvarden.

Våtmarksinventering

Områdets myrar ingår i länets våtmarksinventering och är högt eller mycket högt värderade i denna.

Nyckelbiotoper och naturvärdesområden

Flera områden är utpekade som nyckelbiotoper och i norr finns ett mycket stort område utpekad som naturvärdesobjekt.

Kommunal översiktsplan

Området redovisas i den kommunala översiktsplanen som "Skogsmark med höga natur- och friluftslivsvärden", nr. "Snf 1 Ovensiljans Vildmarksområde". För detta område ges särskilda rekommendationer beträffande skogsbruk och anläggningar.

Reservatsföreskrifter

För att säkerställa syftet med reservatet förordnar Länsstyrelsen att nedan angivna föreskrifter skall gälla. Föreskrifterna gäller utöver vad som gäller enligt lag eller annan författning.

Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för de åtgärder som behövs för att nå syftet med reservatet och som anges i skötselplanen. Detsamma gäller för uppföljning av kvalitetsmål som avser arter.

A Föreskrifter enligt 7 kap 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden.

Det är förbjudet att inom reservatet:

1. anordna upplag, spränga, gräva, schakta, dika, dämna eller på något sätt skada mark eller vatten,
2. avverka och utföra skogsvårdande åtgärd samt att upparbeta och ta bort dött träd eller vindfällor,
3. framföra motordrivna fordon i terrängen med undantag för snöskoter på markerade leder då marken är väl snötäckt,
4. uppföra ny byggnad,
5. anlägga mark- eller luftledning, radiomast eller annan anläggning.

Utan Länsstyrelsens tillstånd är det förbjudet att:

6. sprida kalk i vatten eller på land.

Undantag

Föreskrift A1 skall ej utgöra hinder för att anlägga och nyttja smärre sidotag för att utvinna fyllnadsmaterial till vägunderhåll. Föreskriften utgör ej heller hinder för att under mark anlägga kraftledning längs på bilaga 3 markerad befintlig väg och vidare från sådan väg fram till befintlig högspänningsledning. Ledningen skall utmed vägen anläggas inom vägområdet eller inom område i anslutning till sådant vägområde. Föreskriften utgör vidare ej hinder för att anlägga erforderlig transformator, betjänande ovan angiven ledning, i anslutning till befintlig högspänningsledning.

Föreskrift A2 gäller ej inom en radie om 100 meter från på bilaga 3 markerade byggnader, eller inom de på samma bilaga markerade områden där nybyggnation kan medges. Föreskriften utgör ej hinder för markägare och jakträttsinnehavare att anlägga och underhålla jaktpass (exempelvis genom siktröjning) och att tillvarata ved för användning på plats. Undantagna är talltorrakor grövre än 10 cm. Föreskriften gäller ej heller skötsel av befintliga vägområden.

Föreskrift A3 utgör ej hinder för markägare och jakträttsinnehavare att i första hand längs befintlig väg färdas till och från de på bilaga 3 markerade byggnaderna och de på samma bilaga markerade områden där nybyggnation medges. Föreskriften utgör vidare ej hinder för färd till Fjäsko från skogsbilvägen längs befintlig stig och för färd till Oradtjärnbodarna och de närbelägna fastigheterna Bäck 134:1 och 134:2 enligt bilaga 5. Föreskriften gäller inte heller uttransport av fällt vilt samt transporter av ved till jaktpass eller för viltvårdande åtgärder och för jaktens utövande nödvändiga transporter. Transportvägar skall väljas med omsorg för att minimera mark- och vegetationsskador.

Föreskrifterna A1-A3 skall ej utgöra hinder för underhåll av kraftledningar och dess ledningsgator samt för ledningsrättsinnehavarens färd med motorfordon inom området för ledningsrätten. Föreskrifterna A1-A3 ska ej heller utgöra hinder för skötsel, underhåll och bärighetsförstärkning av de allmänna vägarna, dock under förutsättning att åtgärdernas påverkan på angränsande myr minimeras.

Föreskrift A4 gäller ej inom områden markerade på bilaga 3 där förbud istället gäller att utan Länsstyrelsens tillstånd uppföra ny byggnad. Sådan ska vara av typ enklare jaktstuga eller fritidshus. Underhåll, om- och tillbyggnad av befintliga byggnader är tillåtet, men ska likaledes vara av enkel beskaffenhet.

B Föreskrifter enligt 7 kap 6 § miljöbalken om förpliktelser för ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheter att tåla visst intrång.

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktigas tåla att följande anordningar utförs och åtgärder vidtas för att tillgodose syftet med reservatet:

1. utmärkning av reservatet, uppsättning av informationstavlor samt anläggning och underhåll av leder, slogbodas, parkeringar och andra anläggningar för friluftslivets behov. Nyanläggningar får dock endast ske efter samråd med och godkännande av berörda markägare,
2. annan skötsel enligt till beslutet hörande skötselplan,
3. undersökningar för uppföljning av skötselplanen och reservatets syfte.

C Föreskrifter enligt 7 kap 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas inom reservatet samt om ordningen i övrigt inom reservatet.

Det är förbjudet att inom reservatet

1. framföra motordrivet fordon i terrängen med undantag för snöskoter på markerade leder då marken är väl snötäckt,
2. skada växande eller döda träd.

Undantag

Boende i Kräckelbäcken och Ulvsjön medges att utan hinder av föreskriften färdas till och från befintlig skoterled.

Utan hinder av föreskrift C2 får man samla grenar på marken för att göra upp eld.

Föreskrifterna under punkten C gäller även fastighetsägare, nyttjanderätts-havare och annan innehavare av särskild rätt till fastighet när de inte utnyttjar sin rätt att bruka eller nyttja fastigheten.

Motiv till föreskrifter, undantag mm

A 1 – A 5

Punkt A1 förbjuder all slags påverkan på mark och vatten, vilket är en förutsättning för bevarandet av områdets naturvärden. Smärre sidotag medges dock för att kunna underhålla befintliga vägar. Undantaget bedöms

inte nämnvärt påverka områdets naturvärden, men är nödvändigt för underhållet av befintliga vägar.

Ett undantag medges även för kraftledningsdragning längs befintlig väg och anlutning till befintlig högspänningsledning om ett sådant behov skulle aktualiseras. Påverkan av detta på området naturvärden bedöms som ringa.

I **punkt A2** förbjuds alla former av avverkningar och skogsskötselåtgärder, vilket är en förutsättning för att områdets biologiska värden ska bibehållas. Denna föreskrift innebär att bestämmelserna i skogsvårdslagen och Skogsstyrelsens föreskrifter om bekämpning av skadeinsekter och tillvaratagande av skadad skog ej ska gälla inom naturreservatet. Uppkommer insektskador på omkringliggande skog som följd av att, i enlighet med föreskrifterna för naturreservatet, tillräckliga åtgärder för att förebygga eller bekämpa insektsspridning inom reservatet inte vidtagits, skall skadan ersättas av staten. Vid exceptionella insektskador på omkringliggande skog förbinder sig staten att överväga att vidta bekämpningsåtgärder även inom naturreservatet.

Punkten A2 gäller inte inom en radie om 100 meter från på bilaga 3 markerade byggnader, eller inom de på samma bilaga markerade områden där nybyggnation kan medges. Markägaren medges även att genom röjning eller vedtäkt sköta befintligt vägområde som avgränsas av befintliga vägdiken. Undantagen i dessa områden motiveras med att nyttjare av stugor ska kunna hugga ved och röja runt stugor utan hinder av denna föreskrift. Omfattningen av detta bedöms dock inte menligt påverka naturvärdena.

Punkt A2 ska ej heller utgöra hinder för jakträttsinnehavare att hugga ved vid jaktpass för användning på plats. Detta får ske under förutsättning att talltorrakor grövre än 10 cm ej används. Man får även göra nödvändiga röjningar av siktgator. Detta försiktiga uttag av virke och röjning av sly bedöms ej nämnvärt skada områdets naturvärden, men innebär ett väsentligt underlättande för jaktutövarna. Ur naturvårdssynpunkt är dock framtransport på snötäckt mark av färdighuggen ved att föredra.

Punkten A3 innebär ej hinder att längs befintlig väg eller av förvaltaren markerad led färdas till och från de på bilaga 3 markerade byggnaderna och längs de på bilaga 5 markerade lederna. Detta undantag bedöms som en rimlig avvägning mellan intresset att nyttja byggnaderna och det allmänna intresset att minimera störningar i området.

Förbud mot motorfordon enligt **punkt A3** omfattar inte uttransport av vilt med fordon som inte ger mark- eller vegetationsskador. För att uppnå detta krävs noggrann planering av jaktens utförande med hänsyn till markbeskaffenhet. Allvarliga och bestående skador uppstår annars lätt på känslig mark, fr.a. myrmark. Avvägningen bedöms tillgodose såväl jaktintresset som skyddet av mark och vegetation.

Punkt A4 förbjuder anläggningar som allvarligt skulle påverka områdets karaktär av vildmark, men medger att inom de på bilaga 3 markerade områdena kan enklare jaktstuga eller fritidshus få uppföras. Om- och tillbyggnad av befintliga byggnader är tillåtet, men ska likaledes vara av enkel beskaffenhet. De undantagna områdena har tillkommit som en avvägning mellan bevarande av reservatets vildmarkskaraktär och önskemål om extensivt nyttjande. De är i stort sett belägna i reservatets periferi och bedöms inte allvarligt påverka områdets karaktär.

Punkt B1 – B3 innebär att vissa åtgärder vidtas för att underlätta för allmänhetens möjligheter att vistas i området samt att sådan skötsel kan utföras som gynnar områdets naturvärden. Ett exempel på sådan skötsel är naturvårdsbränning. Reservatets karaktär är dock sådant att dessa åtgärder kommer att ske i sparsam omfattning. Om naturvårdsbränning i reservatet skulle orsaka skada på angränsande fastigheter gäller allmänna skadeståndsrättsliga regler.

Punkt C1 föreskriver att snöskoter endast får framföras på leder. Boende i Kräckelbäcken och Ulvsjön medges att utan hinder av föreskriften färdas till och från befintlig skoterled. Föreskriften avväger det allmänna intresset av ostörd vildmark och ett rimligt motoriserat nyttjande.

Punkt C2 bedöms tillräckligt skydda områdets biologiska värden knutna till skogen. Några arter som hotas av plockning eller samling torde inte förekomma. Förekomsten av äldre och döda träd är däremot grundstommen i områdets biologiska naturvärden. För att kunna göra upp eld får man utan hinder av föreskriften samla grenar på marken.

Övrigt

Föreskrifter under A och C ovan utgör inget hinder mot de åtgärder som behövs vid skötsel och förvaltning av reservatet samt för att tillgodose syftet med reservatet. Föreskrifterna utgör heller inget hinder mot åtgärder som krävs för normalt underhåll eller skötsel av vägar och ledningar/ledningsgator. Reservatsföreskrifterna påverkar inte rätten att jaga eller jaktutövningen.

Naturreseptatet gränsar direkt mot Älvdalens skjutfält som är av riksintresse för totalförsvaret. Verksamheten på skjutfältet innebär att naturreseptatet kan beröras av överflygningar med flygplan eller helikopter, samt att bullerstörning kan förekomma. Under vissa omständigheter kan naturreseptatet läggas under riskområde. Verksamheten påverkar naturvärdena endast i ringa grad och förutsätts kunna bedrivas utan hinder av föreskrifterna.

Ärendets handläggning

De höga naturvärdena i norra Mora kommun har varit kända länge, t.ex genom Gunnar Samuelssons beskrivning av vegetationen på 1910-talet, Karl-Erik Forsslunds beskrivning från 1920-talet i "Med Dalälven från källorna till havet" och Karl-Herman Forsslund i "Natur i Dalarna" från 1949. Redan 1987 bildades Våmhuskölens naturreservat, följt av Anjosvarden-Stopån år 1991. Naturskyddsföreningen uppmärksammade området 1988 i boken "Väglös Vildmark" och Mora kommun i skrifterna "Skyddsvärd naturskog i Mora" (1994) och "De mest värdefulla och skyddsvärda naturskogarna i Mora och Orsa" (2001). Bengt Oldhammer och Peter Turander beskrev området 1999 i Svensk Botanisk Tidskrift under titeln "De sista stora naturskogarna i Mellansverige".

Områdets södra delar pekades 1988 ut som riksintresse för friluftslivet genom beslut av Naturvårdsverket. Vildmarksvärdena låg till grund för det beslutet. Lövvasselkölen, dvs det stora myrområdet i nordväst, omnämns 1994 i den nationella myrskyddsplanen efter att flera av områdets våtmarker klassats i högsta värdeklass i länets våtmarksinventering (1990). Skogsvårdsstyrelsen har klassificerat vissa bestånd som nyckelbiotoper och ett större område (merparten av Östnor) som naturvärde. Området ingår slutligen i länets inventering av skyddsvärda naturskogar 2003 och har prioriterats i den "strategi för formellt skydd av skogar i Dalarnas län" som Länsstyrelsen utarbetat under 2005.

De tidigare reservatsbildningarna har tillkommit i samband med omarrondering och ett aktivt intresse för skydd hos markägarna. Markägarintresset har även varit en av ledstjärnorna vid denna reservatsbildning.

Upprinnelsen till skyddsarbetet med "Mora Vildmark" kan sägas vara Mora kommunstyrelsens beslut att låta utreda framtida skydd för området. Beslutet fattades efter en skrivelse till kommunen av Bengt Oldhammer och Dic Matslofva. Som ett led i utredningen genomförde Mora kommun och Skogsvårdsstyrelsen en enkätundersökning under år 2000 med berörda gemensamhetsskogar och skogsbolag. I och med denna och den uppmärksamhet som även i övrigt visades området begärde markägarna ett möte med Länsstyrelsen som genomfördes våren 2003 varvid tankarna på ett intrångsbaserat skydd befanns vara av intresse att vidareutveckla. Därefter har ett flertal möten hållits under 2004-2005 för att komma till en samsyn kring reservatsföreskrifter och ärendets hantering. Svefa fick under 2004 uppdraget att värdera området inför eventuella intrångsavtal. Därefter har förhandlingar kring ersättningsnivåer och föreskrifter pågått fram till 2007 varvid samtliga berörda markägare ingått avtal utom Bergkarlås-Risa-Vattnäs som avböjt naturreservatsbildning. Endast Bergviks innehav samt Indor 51:1 har köpts in av staten, för övrig mark har intrångsavtal upprättats.

För den av Gemensamhetsskogarna ägda marken har under skyddsprocessen hela tiden förutsatts att ägandet och jakträtten skall behållas.

I remissen har yttranden från bl.a. Mora kommun, Skogsstyrelsen, SGU, Vägverket, Försvarsmakten, Svenska kraftnät och Jägareförbundet Dalarna inkommit. Remissyttrandena har samtliga tillstyrkt bildandet av ett naturreservat. Framförda detaljsynpunkter har kunnat tillgodoses genom smärre tillägg i och förändringar av beslutet.

Upplysningar

Andra föreskrifter som gäller för området

Området ligger i sin helhet ovanför gränsen för svårföryngrad skog samt längst i nordväst ovanför gränsen för fjällnära skog. Särskilda regler för skogsbruk gäller därmed.

Dispens från föreskrifter mm

Om det finns särskilda skäl får Länsstyrelsen med stöd av 7 kap 7 § miljöbalken medge tillstånd eller dispens från meddelade föreskrifter för naturreservatet.

Kungörelse

Beslutet ska kungöras enligt vad som anges i 27 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken mm. Kungörelse om beslutet ska också införas i ortstidning.

Föreskrifterna enligt 7 kap 30 § miljöbalken träder i kraft omedelbart, även om beslutet överklagas.

Överklagan

Beslutet kan överklagas till regeringen, Miljödepartementet, se bilaga 7.

Beslutande

Beslut i detta ärende har fattats av landshövding Maria Norrfalk.

I den slutliga handläggningen deltog även jurist Gunilla Garbergs, planarkitekt Frida Rotberger, antikvarie Tommy Nyberg, funktions-samordnare Jemt Anna Eriksson och naturskyddshandläggare Lennart Bratt, den sistnämnde föredragande.

Maria Norrfalk

Lennart Bratt

Bilagor:

- Bilaga 1 Översiktskarta
- Bilaga 2 Beslutskarta
- Bilaga 3 Karta över områden där vissa undantag från föreskrifterna gäller
- Bilaga 4 Områden där bebyggelse kan medges, detaljkartor
- Bilaga 5 Område vid Oradtjärnbodarna där undantag från föreskrift A3 gäller
- Bilaga 6 Skötselplan
- Bilaga 7 Upplysning om kungörelsedelgivning (markägare och sakägare)